

ULUSLARARASI SOSYAL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ
THE JOURNAL OF INTERNATIONAL SOCIAL RESEARCH

www.sosyalarastirmalar.com ISSN: 1307-9581

Cilt: 4 Sayı 17 Bahar 2011

Vol: 4 Issue: 17 Spring 2011

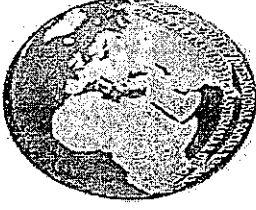
İÇİNDEKİLER / CONTENTS

Translation Procedures and Problems of Color Idiomatic expressions in English and Persian: Cultural Comparison in Focus Sahar AHMADI - Saeed KETABI	9-39
The Ideology of Westernisation and the Failure of the Turkish Intellectual the March Twelfth Novels Ahmet ALVER	40-47
Osmanlı Tıp Yazmaları ile Halk Hekimliğinde "Hafkan (Afakan)" ve Hazâ 'Îlâc-ı Hafakân Adlı Kitap <i>The Boks Called "Hafakan (Afakan)" and "Hazâ 'Îlâc-ı Hafakan" in Otoman Medical Manuscript and Folk Medicine</i> Gülhan ATNUR	48-62
Özbek Koğırçak (Kukla) Tiyatrosu Uzbek Puppet Theatre Hüseyin BAYDEMİR	63-74
Sarah Kane's Postdramatic Strategies in Blasted Cleansed and Crave Ahmet Gökhan BİÇER	75-80
Comment peut-on redéfinir les termes techniques de la grammaire française? Nurcan DELEN KARAAĞAÇ	81-88
Türkiye Türkçesinde Cinsiyet Kategorisinin İzleri <i>Marks of Gender Category in Turkish Language</i> Enfel DOĞAN	89-98
The Mythic Imagination and Literary Creativity of Willam Blake and Wole Soyinka Chimdi MADUAGWU	99-109
Tanzimat Sonrası Türk Edebiyatında Tepe Kavramı ve Simgesel Değerleri <i>The Concept of Hill and Its Symbolic Values in Turkish Literature after Tanzimat</i> Salih OKUMUŞ - İdris ŞAHİN	110-129
Âşıkların Dilinden Âşıklık Geleneği <i>The Tradition of Minstreling in the Words of Minstrels</i> Cafer ÖZDEMİR	130-146
Nâbî ve Sâbit Divanı'nda Kalem The Pencil in the Divans (Collected Poems) of Nâbî and Sâbit Aysun SUNGURHAN	147-159
The Way to Freedom in Harriet Ann Jacobs's Incidents In The Life of A Slave Girl Bülent C. TANRITANIR - Fırat YILDIZ	160-165

British Library'deki Muhtelif Türkçe Yazmalar <i>Assorted Turkish Manuscript in the British Library</i> Ayhan TERGİP	166-176
Kemal Tahir'in Köy Romanlarında Natüralist Bir Eğilim Olarak Cinselliğin Vulgarize Edilmesi <i>Vulgarization of Sexuality as a Naturalist Tendency in Kemal Tahir's Village Novels</i> Şecaattin TURAL	177-185
"Baş, Kafa, Ser" Kelimelerinin Eş Anlamlılığı ve "Baş" Kelimesine Divanü Lugati't-Türk Merkezli Bir Yaklaşım <i>An Approach to the Word "Baş" and Synonymousness of the Words "Baş, Kafa, Ser" in Divanü Lugati't-Türk</i> İlhan UÇAR	186-203
Receb Vahyî ve "Leyle-i Regâ'ib" Adlı Regâibiyyesi <i>Receb Vahyî and His Regâibiyye Called "Leyle-i Regâ'ib"</i> Hakan YEKBAŞ	204-224
Reşat Ekrem Koçu'nun "İstanbul Ansiklopedisi" Adlı Eserine Yansıyan Üsküdar Manzaraları <i>The Scenes of Üsküdar Reflecting in the Work of Reşat Ekrem Koçu Titled as "The Encyclopedia of İstanbul"</i> Aktan Müge YILMAZ	225-253
19. Yüzyılda Antalya'da Kolera Salgını <i>A Colera Epidemic in Antalya in the 19th Century</i> Mehmet AK	254-268
Costly Neglect: Technology, Industrialization and the Crisis of Development in Nigeria David AWORAWO	269-281
Büyük Selçuklu İmparatorluğu'nun Dağılıma Sürecinde Batı İran'daki Yıva Boyu <i>Yıva Tribe at West Persia during the Disintegration of Seljukian Empire</i> Ergin AYAN	282-296
The Effects of Education on Police Officer Job Satisfaction: The Case of Turkish National Police Fatih BALCI	297-310
Osmanlı Deniz Ticaretinde Ölçü Birimlerinin Batılılaşmasına Bir Örnek: Kile'den Tonilatoya, Moorsom Usulü'nün Uygulanması <i>An Example of the Modernization of Measurement Units at Ottoman Maritime Commerce: Bushel to Tonnage: Implementation of Moorsom System</i> İlhan EKİNCİ	311-324
Black Peoples' Lived Experiences of Everyday Racism in Post- apartheid South Africa Xoliswa MTOSE	325-338
The Role of Architectural History in Building Modern Turkish Architecture Nuray ÖZASLAN	339-347

Kıbrıs'ta Askersizleştirme Faaliyetleri ve Bununla İlgili Olarak Saldırmazlık Doktrinin Esasları <i>Demilitarization Activities in Cyprus and The Principles of The Non-Aggression Doctrine in This Regard</i> Soyalp TAMÇELİK	348-377
Demokrasiye Geçiş Sürecinde Cumhuriyet Halk Partisi Muhalifi Bir Gazete: Yeni Türkiye <i>A Republican People's Party-Dissenting Newspaper in the Transition Period to Democracy: Yeni Türkiye</i> Melih TINAL - Başak OCAK	378-404
Köprülüzade Abdullah Paşa'nın 15 Cemadiel-evvel 1133-M.14 Mart 1721 Tarihli Vakfiyesi'ne Göre İmar Faaliyetleri ve Bani Kişiliği <i>Kopruluzade Abdullah Pasha's Architectural Activities and Patronage Personality Based on His Waqfiya Dated 15 Cemadiel-evvel 1133 AH- March 14th, 1721 AD</i> Sultan Murat TOPÇU	405-415
Sırp İsyanı ve Hurşid Ahmet Paşa <i>Serbian Uprising and Hurshid Ahmet Pasha</i> Süleyman UYGUN	416-436
Osmanlı Mimarlığında XVI. Yüzyılın Önemli Bir Banisi: Yemen Fatihı Gazi Sinan Paşa ve Camileri <i>A Major Patron/Bani at the Ottoman Architecture in the Sixteenth Century: The Conqueror of Yemen Gazi Sinan Pasha and His Mosques</i> Nurcan YAZICI	437-456
Trabzon ve Rize'de Yağışın Mevsimsel Değişimlerinin Marginal ve Matrix Yöntemleri ile Belirlenmesi ve Trend Analizleri <i>Determination of Seasonal Changes in Precipitation in Trabzon and Rize by Marginal and Matrix Methods and Trend Analysis</i> Muhammet BAHADIR - M. Ali ÖZDEMİR	457-473
Intelligence Information and Policing- In Nigeria: Issues and Way Forward Ikuomola Adediran DANIEL	474-484
Kâmuran Birand'ın Hermenötik Anlayışı <i>Kâmuran Birand's Hermeneutics Undertanding</i> Yakup KAHRAMAN	485-502
The Pyschology of Black Identity Xoliswa MTOSE - Anass BAYAGA	503-515
John Stuart Mill's "Harm Principle" as the Foundation for Healthy Social Relations Dotun OGUNKOYA	516-533
Xenophobia and Racism - Elements Defining Collegiality: Case of a South African University Students Anass BAYAGA	534-545

Locus of Control as Correlate of Achievement in English as a Second Language in Ibadan David O. FAKEYE	546-552
L'exploitation du Conte en fle a L'exemple de la Petite Fille Aux Allumettes <i>An Example of Tales Review in French Foreign Language Learning: The Review of the Little Match-Seller Tale</i> Hanife Nâlân GENÇ - Senem Seda ŞAHENK ERKAN	553-568
Intinsic Motivation, Job Satisfaction and Self-Efficacy as Predictors of Job Performance of Industrial Workers in Ijebu Zone of Ogun State Olayiwola OLUSOLA	569-577
Developing Effective Multicultural Practices: A Case Study of Exploring a Teacher's Understanding and Practices Ilknur TARMAN - Bülent TARMAN	578-598
Türkiye'de Lisansüstü Düzeyde Yapılan Disiplinler Arası Müzik Araştırmaları ve Sonuçları <i>The Interdisciplinary Music Researches Done at Graduate Level in Turkey And Their Results</i> Ahmet Serkan ECE - Canan ÇEŞİT	599-617
Türk Halk Müziğinde Gelenek ve Ona İlişkin Bir Kavram Olarak "Kanonlaşma" <i>Tradition in Turkish Folk Music and Canonization as a Concept Related to It</i> Can KARAHAN	618-626
"Belâgat'ın Sırları"nda Abdülkahir'in Teorisi: Psikolojik Bir Yaklaşım <i>Abdulqahir's Theory in His "Secrets of Eloquence": A Psychological Approach</i> Muhammad KHALAFALLAH (Çev.: Ömer KARA)	627-631
Yapısalcılığın Bazı Öğeleri ve Edebiyat Teorisine Uygulanması <i>Some Elements of Structuralism and Its Application to Literary Theory</i> John LYE (Çev.: Adem ÇALIŞKAN)	632-639
<u>Book Reviews</u>	
Âşık Monografileri İçin Yeni Bir Çığır: "Furkanî'nin Şiir Evreni Bağlamında Bir Monografi Denemesi" Erol AKSOY	640-645
<i>Cumhuriyet Dönemi Ordulu Şairler Antolojisi</i> Sabit BAYRAM	646-648
<i>Geçmişten Geleceğe Armağan</i> Akın TEMÜR	649-651
<i>Emir Efsahuddin Hidayetullah Beg and His Divan: Textual Analysis, Critical Edition</i> Ersin TERES	652-653
Selanik'in Gölgesinde Bir Sancak: Drama (1864-1913) Mucizé ÜNLÜ	654-656

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi
The Journal of International Social Research
Cilt: 4 Sayı: 17 Volume: 4 Issue: 17
Bahar 2011 Spring 2011

TANZİMAT SONRASI TÜRK EDEBİYATINDA TEPE KAVRAMI VE SİMGESEL DEĞERLERİ

THE CONCEPT OF HILL AND ITS SYMBOLIC VALUES IN TURKISH LITERATURE AFTER TANZİMAT

Salih OKUMUŞ *

İdris ŞAHİN**

Özet

Türk edebiyatının Tanzimat'tan Cumhuriyet'e uzanan sürecine özellikle üç edebiyat anlayışı damgasını vurmuştur: Tanzimat edebiyatı, Servet-i Fünun edebiyatı, Millî edebiyat. Bu dönemlerin edebî eserlerinde zamanla dönemleriyle özdeşleşmiş mekânlar vardır. Bu mekânların hepsi de bir tepe olan Çamlıca, Tepebaşı ve Metristepe'dir. Bu tepeler simgesel bir anlam kazanarak temsil ettikleri edebiyat anlayışlarını karşılamak üzere kullanılmıştır. Biz bu makalede sözü edilen üç tepenin edebiyatımızdaki simgesel anlamları üzerinde duracağız.

Anahtar kelimeler: Türk Edebiyatı, Mekân, Tepe Kavramı, Simgesel Anlam.

Abstract

Especially three literature approaches have left its stamp on the period of Turkish literature from Tanzimat to Republic: literature of Tanzimat, literature of Servet-i Fünun and national literature. There are places indentified with time periods in the literary work of this term. All of these places are peaks such as Çamlıca, Tepebaşı and Metristepe. These peaks have been used to meet the representing approach of literature by gaining as symbolic meaning. We will dwell on the symbolic meaning of these three peaks mentioned in this essay.

Key Words: Turkish Literature, Place, Peak, Symbolic Meaning.

I. Giriş

Arapça kökenli bir kelime olan "mekân", "kevn" kökünden gelmektedir. Yer, mahal; ev, oturulan yer anlamlarına gelir (Devellioğlu, 1996: 604). Mekân, kişilerin belli

* Yrd. Doç. Dr. Ordu Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi.

** Ordu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi

bir zamanda başlarından geçen olayların gerçekleştiği bir yer olması sebebiyle de olay çevresinde gelişen metinlerin yapısını oluşturan öğelerden biridir.

Mekân, metnin yapısını oluşturan diğer öğeler gibi kurgunun bir parçasıdır. Yazar, mekânı ele alırken ister hayali mekânlardan ister gerçek mekânlardan söz etsin, çeşitli düzenlemelere başvurur. Bu tavır, mekânı bildiğimiz mekânın dışında kurmaca dünyanın bir parçası yapar. Olay örgüsü ve yazarın bakış açısı mekânın ele alınışında etkilidir.

Anlatı metinlerinde kişiyi ve mekânı tanımamızı sağlayan unsurlardan biri tasviridir. Tasvir şekillerinden biri, kaynağı Eflatun olan "mimesis" (yansıtma) adı verilen tasviridir. Bu tasvir anlayışında çevreyi gerçekçi bir biçimde "yansıtma" k esastır.

Batıda çeşitli edebî akımların ortaya çıkmasıyla mekânın işlevi ve ele alınışı da gelişmeler göstermiştir. Destandan romana kadar uzanan süreçte mekân, bir bütün olarak ele alınır ve kahramanların serüvenlerini yaşadıkları bir yer olmanın ötesine geçmezdi. Romantik yazarlarla beraber mekân algısı da değişmeye başlar. Romantikler, mekânı bir fon olarak ele alır; kahramanı ve olayları tanıtmada mekândan yeterince faydalanmaz. Mekân, romantik yazarların duygularını ifade etmelerini sağlar. Bu yüzden tasvirlerde mekânı ayrıntılarıyla yansıtma söz konusu değildir. Doğal olarak tasvirler de sübjektiftir. 19.yüzyılın ikinci yarısından sonra gelişme gösteren realizmde ise mekân ve insan arasındaki ilişki önem kazanır. Realist yazarlar, kahramanı ve olayları daha gerçekçi verebilmek için kahramanların yaşadığı ve olayların geçtiği mekânı bütün ayrıntılarıyla vermeye çalışırlar. Realist yazar, karakterin tanınmasında eşya ve mekânın önemini anlar; mekâna kahramanın bakış açısından bakar. Ayrıca realistler mekânı tasvir ederken tarafsız kalırlar. Onlar için önemli olan, yazarın gözlemlerinden yola çıkması ve bunu tarafsız bir şekilde sunmasıdır. Yüzyılın son çeyreğinde Emile Zola önderliğinde ortaya çıkan natüralizmde ise insan talihi üzerinde kalıtım ve çevrenin başat bir rolü olduğu kabul edilir. Bilim adamlığına soyunan yazar, mekânı laboratuvar ortamı olarak düşünür. 20. yüzyıla gelindiğindeyse James Joyce, Marcel Proust, Franz Kafka gibi yazarların öncülüğünde roman geleneksel kalıpların dışına çıkar. İçerikten çok biçim, şuurdan çok şuuraltı, somut/nesnel dünyadan çok soyut/öznel dünya önem kazanır. Roman kahramanları, bilinçakışının bir anlatım tekniği olarak benimsenmesiyle, akıp giden zamanın dışında öznel zamanlarını yaşarlar. Modernist romanla beraber anlatı metinlerinin yapısını oluşturan anlatıcı, kişi, zaman, olay gibi mekân da değişimden payını alır. Bu romanlarda gerek mekâna gerekse eşyaya yazarlar tarafından simgesel bir anlam yüklendiğini de görürüz.

Türk edebiyatı 19. yüzyılın ikinci yarısından sonra batılı anlamda roman ve hikâyeyle tanışır. Dolayısıyla metnin yapı unsurlarından olan mekân; destan, halk hikâyeleri ve mesnevîlerden farklı olarak üzerinde daha fazla durulan bir öğe olur. Bu mekânlardan biri de "tepe"lerdir. Biz bu yazıda Türk edebiyatında "tepe"lerin kazandığı simgesel anlamlar üzerinde duracağız.

II. Tepelerin Edebiyatımızdaki Simgesel Değerleri

Anlatma esasına dayalı metinlerde yazar, ele alacağı kişilere, olaylara ve bakış açısına bağlı olarak bir mekân seçer ve onu kurgular. Mekân, dış dünyada karşımıza çıkabilecek bir mekân olabileceği gibi (şehir, köy; apartman, yalı vs.) soyut bir mekân (Peyami Safa'nın "Yalnızız" romanındaki Simerenya gibi) da olabilir. Bunların dışında

bir romanda mekân, yapıyı oluşturan öğelerden biri olmanın ötesinde simgesel bir anlam da ifade edebilir. Peyami Safa'nın Fatih-Harbiye romanı, mekâna simgesel bir anlamın yüklendiği eserlerden biridir. Romanda Harbiye, batılı ve modern bir hayat biçimini; Fatih ise geleneksel hayat biçimini ve yerliliği simgeler. Mekâna simgesel bir anlamın yüklendiği romanlardan biri de Adalet Ağaoğlu'nun "Bir Düşün Gecesi" adlı eseridir. 12 Mart dönemini anlatan bu romanda yazar, aydınından sanatçısına, ordusundan polisine, iş adamından üniversite öğrencisine kadar çeşitli çevreleri "Anadolu Kulübü" adlı bir mekânda bir araya getirir. Sonuç olarak kurmaca metnin yazarı, anlatısının unsurlarını bir amaç doğrultusunda bir araya getirerek eserini kurmaya çalışır. Mekân, bu amaca hizmet etmesi gereken öğelerden biridir.

Türk edebiyatı yaklaşık elli yıllık macerası içinde üç tepeyle tanışır. Bunlar sırasıyla Çamlıca Tepesi, Tepebaşı ve Metristepe'dir. Yazımızın bundan sonraki kısmında sözü edilen tepelerin Türk edebiyatında kazandığı simgesel anlamlar üzerinde duracağız. Fakat belirtmek gerekir ki burada sözünü edeceğimiz "simgesel" anlam, eserlerin yazarlarının metni kurgularken bu mekânlara yükledikleri "simgesel" anlam değil sonradan onların kazandıkları / temsil ettikleri değerlerdir.

Yahya Kemal "Üç Tepe" başlıklı yazısında Türk edebiyatının şimdiye kadar iki tepeden (Çamlıca ve Tepebaşı) âleme baktığını, bugünün edebiyatının ise Metristepe'yi kendisine şiar edineceğini belirtir (Yahya Kemal, 2008: 71). Bu bağlamda Çamlıca, Tepebaşı ve Metristepe hikâye ve romanların kurgusunu oluşturan yerlerden biri olmanın ötesinde üç devrin (Tanzimat, Servet-i Fünûn, Millî Edebiyat) hayata ve sanata bakışını da kapsayan bir anlam kazanır.

a. Çamlıca Tepesi

1839 yılında Abdülmecit'in tahta çıkmasının ardından ilan edilen "Tanzimat Fermanı" yeni bir dönemin başlangıcıdır. Şinasi'nin kasîdelerinde tebci ettiği, dönemin yenilikçi devlet adamı olan Mustafa Reşit Paşa tarafından okunan Ferman; hükümdarın haklarını kısıtlar, herkesi kanun önünde eşit görür, insanların can ve mal güvenliğini teminat altına alır. Bu dönemde, sadrazamla beraber etrafındaki bürokrat kadro da yönetimde söz sahibidir (Ortaylı, 2000: 89).

Abdülmecit, batı müziğine ve tiyatrosuna ilgi duyar, alafranga bir hayatı tercih eder:

"Başta, daha Mahmud II devrinde Avrupahlaşmağa başlayan saray, genç hükümdar ve nihayet hareketin asil mürevvici olan Mustafa Reşid Paşa olmak üzere Tanzimat ricâlinin muhitlerinde başhyan yenilikler yavaş yavaş halkın arasına sokulur. Yazın Tarabya'da, Büyükdere'de görülen ecnebî kıyafet ve âdetlerini Müslüman halk, artık sık sık gidip gelmeğe başladığı Beyoğlu'nda kışın daha yakından görür. Garp hayatının unsurları taklit ve moda sayesinde gündelik hayatımıza girerler. Beyoğlu'nda umuma açılmış Avrupakârî nüesseseler, terziler, manifatura tüccarları, tuvalet eşyası ve mobilya satan dükkânlar, bilhassa Kırım harbinden sonra Müslüman halkın daha sık uğradığı yerler olur. Devrin gazetelerinde görülen ilânlar her gün Avrupa'dan yeni bir modanın girdiğini gösterir. Bugün Büyükdere'de kotra yarışı yapılıyor, ertesi günü İngiliz usulü mobilya satılıyor, daha bir başka seferinde, ecnebî bir kadının "piyano denen ve bizim kamına benzeyen bir çalgıyı" istenirse "harenilerde" öğreteceği ilan ediliyordu. Türk ricâlinin de bulunduğu sefâret balolarının, süvarelerin havadisleri ağızdan ağza naklediliyordu" (Tanpınar, 1997: 131).

Ahmet Hamdi Tanpınar ayrıca Cevdet Paşa'dan naklen zengin Mısırlı paşa, bey ve hanımlarının İstanbul'a gelip yerleşmelerinin şehirliler arasına alafranga hayatın